

Ο ρόλος της Παναγίας στο σχέδιο σωτηρίας του κόσμου.

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Η Κοίμηση της Θεοτόκου

*Τοιχογραφία των Μιχαήλ Αστραπά και Ευτύχιου στην εκκλησία του Αγ.
Κλήμεντος Αχρίδας*

Αν παρατηρήσει κανείς τη δομή του λειτουργικού έτους της Ορθόδοξης Εκκλησίας θα διαπιστώσει ότι η αρχή και το τέλος του σηματοδοτούνται από μια γιορτή της Παναγίας· αρχίζει δηλαδή το λειτουργικό έτος με τη γιορτή της γέννησης και τελειώνει με τη γιορτή της κοίμησης της Θεοτόκου. Η διαπίστωση αυτή θέτει

ίσως σε πολλούς έναν προβληματισμό σχετικά με τον ρόλο της Παναγίας στο σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του κόσμου.

Συγκεκριμένα, εφόσον ο Χριστός είναι το Α και το Ω της λειτουργικής ζωής της Εκκλησίας, εφόσον στο πρόσωπο του Χριστού έγινε ο Θεός άνθρωπος προκειμένου να πλησιάσει τους ανθρώπους και να τους σώσει, αποκαθιστώντας τις σχέσεις τους με τον Θεό, θα ήταν λογικό το λειτουργικό έτος να αρχίζει και να τελειώνει με μια γιορτή προς τιμήν του Χριστού. Αντίθετα, η ιδιαίτερα τιμητική θέση που δίνεται στην Παναγία θα μπορούσε να δώσει την εντύπωση ότι στο δικό της πρόσωπο συγκεφαλαιώνεται ολόκληρη η ιστορία των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό. Ο προβληματισμός αυτός δικαιολογείται και από τη διαπίστωση ότι η Καινή Διαθήκη ελάχιστους μόνον στίχους αφιερώνει για την περιγραφή του προσώπου και του έργου της Παναγίας, με αποτέλεσμα σε κάθε σχεδόν γιορτή προς τιμήν της να διαβάζονται τα ίδια αποσπάσματα από το Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον (10:38---42· 11:27---28), που, φαινομενικά τουλάχιστον, ελάχιστη σχέση έχουν με το εορταζόμενο γεγονός.

Το ζήτημα της τιμής της Παναγίας έγινε σήμερα και πάλι επίκαιρο στο πλαίσιο του οικουμενικού διαλόγου, στον οποίο η Ορθόδοξη Εκκλησία παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, αφού, καθώς ο κόσμος έχει γίνει πια ένα μεγάλο χωριό, οι χριστιανοί όλων των παραδόσεων είναι υποχρεωμένοι να συνεννοηθούν και να συνεργαστούν. Έτσι, η Ορθόδοξη Εκκλησία καλείται να τοποθετηθεί με σαφήνεια απέναντι στην υποτίμηση του προσώπου της Παναγίας από την πλευρά των προτεσταντών και στην υπερτίμησή του, λόγω αντίδρασης προς τους προτεστάντες, από την πλευρά των ρωμαιοκαθολικών. Μια θεολογικά υπεύθυνη όμως τοποθέτηση προϋποθέτει την αποσαφήνιση του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζει κανείς την Αγία Γραφή. Όπως σαφώς διακηρύσσει ο απόστολος Παύλος, οι χριστιανοί ως «διάκονοι της Καινής Διαθήκης» αξιώθηκαν από τον Θεό να υπηρετήσουν «όχι το γράμμα του Νόμου αλλά το Πνεύμα του Θεού»¹, τους δόθηκε, δηλαδή, με τη μεσολάβηση του Χριστού η δυνατότητα για μια άλλη θεόπνευστη κατανόηση της Γραφής στο φως της οποίας το περιεχόμενο των κειμένων της Παλαιάς Διαθήκης αποκτά νέα σημασία και καθιστά τα βιβλικά κείμενα ανοιχτά σε κάθε παρόν². Αυτή η νέα δυνατότητα νομιμοποιεί και την εφαρμογή από πολλούς Πατέρες της Εκκλησίας της τυπολογικής ερμηνείας της Βίβλου. Έτσι, η Αγία Γραφή δεν κατανοείται πλέον σαν ένα βιβλίο που περιέχει διδακτικές αφηγήσεις ή ιστορικές πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα ενός πολύ μακρυνού παρελθόντος, αλλά ως μια καταγραφή των εμπειριών της κοινότητας εκείνης η οποία βίωσε την αποκάλυψη του Θεού μέσα στην Ιστορία της και την ερμήνευσε αυθεντικά, ώστε να κατανοήσει για την ίδια και για τις επόμενες γενιές το θέλημα του Θεού και το σχέδιό του για τον κόσμο. Διαβάζοντας, κατά συνέπεια, κανείς τις ιστορίες της Βίβλου ως μια

καταγραφή της πορείας των σχέσεων του Θεού με τον άνθρωπο, θα διαπιστώσει -ανεπάντεχα ίσως- ότι, αν και η Αγία Γραφή φαίνεται να αφιερώνει ελάχιστους μόνο στίχους για να περιγράψει το ιστορικό πρόσωπο της Μαρίας, η μορφή και ο ρόλος της Παναγίας στην ιστορία της σωτηρίας προβάλλουν γλαφυρά πίσω από κάθε επεισόδιο αυτής της ιστορίας.

Από την πρώτη στιγμή που ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο, τον καλεί σε συνεργασία μαζί του. Ο Θεός δεν δημιουργεί τον άνθρωπο ως ένα άβουλο ον που καθοδηγείται από τα ένστικτά του, αλλά ως ένα ον ελεύθερο, προικισμένο με όλα τα χαρακτηριστικά που έχει και ο ίδιος ο Θεός και προπάντων με τη δυνατότητα της επιλογής· να μοιάσει τον Θεό ή να μοιάσει τα ζώα. Αυτή είναι η σημασία της φράσης που χρησιμοποιεί η Αγία Γραφή, όταν λέει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ»³. Δυστυχώς, μέσα από μια σειρά λανθασμένων επιλογών, ο άνθρωπος, αντί να πλησιάσει και να μοιάσει τον Θεό, απομακρύνθηκε από αυτόν τόσο, ώστε ολόκληρη η Ιστορία του να φτάσει σε αδιέξοδο. Όμως ο Θεός ποτέ δεν εγκατέλειψε το πλάσμα του. Από την πρώτη κιόλας στιγμή που αμάρτησε του δίνει κουράγιο, προαναγγέλλοντάς του ότι ένας απόγονος της γυναίκας θα συντρίψει το κακό και θα τον ελευθερώσει⁴. Έτσι, εκείνη η πρώτη γυναίκα που έγινε σύμβολο της καταστροφής των σχέσεων Θεού και ανθρώπου έγινε ταυτόχρονα σύμβολο της ελπίδας για την αποκατάσταση των σχέσεων αυτών, προτυπώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, από τα πρώτα κεφάλαια της Αγίας Γραφής, το πρόσωπο και τον ρόλο της Παναγίας.

Προκειμένου να οδηγήσει ο Θεός τον άνθρωπο και πάλι κοντά του, χωρίς όμως να παραβιάσει την ελευθερία του, καταστρώνει ένα σχέδιο για την εφαρμογή του οποίου χρειαζόταν ένας άνθρωπος να κάνει ελεύθερα, χωρίς καταναγκασμό, αυτό που αρνήθηκε να κάνει ο πρώτος άνθρωπος· να ακολουθήσει τον δρόμο που θα του δείξει ο Θεός. Ο άνθρωπος που άκουσε αυτήν την πρόσκληση του Θεού ήταν, όπως αναφέρει στη συνέχεια η Αγία Γραφή, ο Αβραάμ. Χωρίς δεύτερη σκέψη, χωρίς αντίρρηση, δέχτηκε να ακολουθήσει τον δρόμο που του έδειχνε ο Θεός, θέτοντας τον εαυτό του στην υπηρεσία του⁵. Το ίδιο έκαναν και ο γιος του και ο εγγονός του. Ήταν και αυτοί άνθρωποι κοινοί, με τις αδυναμίες τους, τις κακίες τους ακόμη, και τα ελαττώματά τους. Παρ' όλα αυτά έθεσαν τον εαυτό τους στην υπηρεσία του σχεδίου του Θεού. Ο εγγονός του Αβραάμ, ο Ιακώβ, τσακώθηκε με τον αδελφό του και αναγκάστηκε να ξενιτευτεί. Το σχέδιο του Θεού φαινόταν να ναυαγεί. Πηγαίνοντας προς τη Μεσοποταμία, έπεσε να κοιμηθεί και τότε είδε μια σκάλα που συνέδεε τη γη με τον ουρανό. Στην κορυφή της σκάλας στεκόταν ο Θεός που τον διαβεβαίωνε ότι το σχέδιό του θα πραγματοποιηθεί⁶. Για άλλη μια φορά σκιαγραφείται ο ρόλος της Παναγίας· όπως η σκάλα που είδε ο Ιακώβ, έτσι και η Παναγία είναι εκείνη που ένωσε τη γη με τον ουρανό, προσφέροντας τον

εαυτό της για να κατέβει ο Θεός στους ανθρώπους.

Όμως ο Θεός δεν ήθελε τη σωτηρία μερικών μόνον ανθρώπων, αλλά όλων των ανθρώπων. Έτσι, το σχέδιο του μπαίνει σε μια νέα φάση. Από τον Ιακώβ θα δημιουργήσει ένα νέο λαό, ο οποίος θα αναλάβει να προετοιμάσει όλους τους λαούς της γης για να δεχθούν το μήνυμα της σωτηρίας που θα φέρει ο Θεός. Αλλά οι απόγονοι του Ιακώβ βρέθηκαν σκλάβοι στην Αίγυπτο.

Το σχέδιο του Θεού για τον κόσμο φαινόταν και πάλι να κινδυνεύει με ματαίωση, αλλά και πάλι ο Θεός επεμβαίνει. Παρουσιάζεται στον Μωυσή μέσα από μια βάτο που φλεγόταν χωρίς όμως να καίγεται και τον προστάζει να οδηγήσει τον λαό έξω από την Αίγυπτο⁷. Για άλλη μια φορά και σε τούτη την κρίσιμη φάση διαφαίνεται ο ρόλος της Παναγίας· όπως η βάτος, παρ' όλο που δέχτηκε τον Θεό σαν φωτιά, δεν κήκε, αλλά έγινε το μέσο για την εξαγγελία της σωτηρίας του Ισραήλ, έτσι και η Παναγία δέχτηκε μέσα της τον Θεό και έγινε το μέσο για τη σωτηρία ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Δεκάδες είναι τα παραδείγματα που θα μπορούσε να αναφέρει κανείς από την Αγία Γραφή, καθώς όλοι οι προφήτες, κάθε φορά που το σχέδιο του Θεού για τον κόσμο έμπαινε σε κάποια κρίσιμη φάση, έδιναν κουράγιο και ελπίδα στον λαό, περιγράφοντας ταυτόχρονα τον ρόλο της Παναγίας. Το ανθισμένο ραβδί του Ααρών⁸, το υγρό ποκάρι του Γεδεών⁹, η Κιβωτός της Διαθήκης που ο Δαβίδ μεταφέρει στην Ιερουσαλήμ¹⁰, το ανάκλιτρο του Σολομώντα¹¹, η λαβίδα με την οποία ο άγγελος κρατούσε το κάρβουνο που καθάρισε τα χείλη του προφήτη Ησαΐα¹², η ανατολική πύλη του ναού της Ιερουσαλήμ που ο προφήτης Ιεζεκιήλ είδε οραματικά να ανοίγει μόνο μια φορά για να περάσει ο Θεός¹³, το όρος που ο βασιλιάς Ναβουχοδονόσορ είδε στο όνειρό του και από το οποίο αποκόπηκε ένα λιθάρι, που, κατά την ερμηνεία του προφήτη Δανιήλ, συμβόλιζε τη βασιλεία του Θεού¹⁴, η εφτάφωτη λυχνία που είδε οραματικά ο προφήτης Ζαχαρίας¹⁵, και πλήθος άλλων αποτελούν σύμφωνα με την ερμηνευτική παράδοση της Εκκλησίας προτυπώσεις του ρόλου της Παναγίας στο σχέδιο της θείας οικονομίας. Έτσι, δεν θα ήταν υπερβολή αν ισχυριζόταν κανείς ότι πίσω από κάθε γεγονός που περιγράφει η Αγία Γραφή κρύβεται το πρόσωπο τη Παναγίας. Όταν, λοιπόν, ήρθε ο κατάλληλος καιρός, ο Θεός αναζήτησε άλλον έναν άνθρωπο, που και πάλι ελεύθερα και χωρίς καταναγκασμό, θα δεχόταν να συνεργαστεί μαζί του. Όταν ο άγγελος μετέφερε στη Μαρία την απόφαση του Θεού, εκείνη πρόθυμα δέχτηκε να γίνει όργανό του¹⁶. Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι χωρίς αυτήν την απροϋπόθετη συνεργασία της Μαρίας η πραγματοποίηση του σχεδίου του Θεού για τη σωτηρία του κόσμου θα ήταν αδύνατη.

Κάθε φορά, λοιπόν, που οι χριστιανοί προσεύχονται στην Παναγία, στην

πραγματικότητα απευθύνουν τις προσευχές τους στον ίδιο τον Θεό. Αποδίδοντας κανείς τιμές στην Παναγία, δηλώνει ότι αποδέχεται το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του κόσμου, δηλώνει ότι δέχεται να γίνει και αυτός όργανό του, ώστε να απαλλαγεί ο κόσμος από το κακό που τον καταδυναστεύει με χίλιες μορφές. Ασφαλώς είναι ο Θεός εκείνος που σώζει, η επίκληση όμως «Ύπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς» ισοδυναμεί με διακήρυξη της πίστης πως η σωτηρία του κόσμου δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί χωρίς τη συνεργασία των ανθρώπων. Γι' αυτό οι χριστιανοί τιμούν την Παναγία. Γιατί εκπροσωπεί την ανθρώπινη, συμβολή στο σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του κόσμου. Η παρέμβαση του Θεού στην Ιστορία έσωσε τον κόσμο, αυτό όμως δεν έγινε μόνο με τη δύναμη του Θεού, αλλά και με τη συνεργασία των ανθρώπων στο πρόσωπο της Μαρίας.

Μια διακήρυξη σαν την παραπάνω είναι προφανές ότι δεν είναι άμοιρη υποχρεώσεων για εκείνους που την αποδέχονται. Όπως ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός διαβεβαιώνει:

Μητέρα μου και αδέρφια μου είναι εκείνοι που ακούν τον λόγο του Θεού και που τον εφαρμόζουν¹⁷.

Σε όλους, επομένως, δίδεται η χάρη να γίνουν μητέρες του Χριστού, να ταυτιστούν με τη Θεοτόκο, να ξαναγεννήσουν τον Χριστό στη δική τους εποχή, στο δικό τους περιβάλλον. Χρειάζεται μόνο μια γενναία απόφαση· να μιμηθεί κανείς την ετοιμότητα της Μαρίας να θέσει τον εαυτό της στην υπηρεσία του Θεού.

Τοποθετώντας, λοιπόν, η παράδοση της Εκκλησίας τη γιορτή της Κοίμησης της Θεοτόκου στο τέλος του λειτουργικού έτους, υπενθυμίζει σε όλους την αναγκαιότητα της συνεργασίας με τον Θεό για τη σωτηρία του κόσμου, ώστε:

κάθε γλώσσα να ομολογήσει ότι Κύριος είναι ο Ιησούς Χριστός¹⁸.

Αυτός, άλλωστε, είναι ο στόχος κάθε τιμητικής εκδήλωσης προς το πρόσωπο της Θεοτόκου Μαρίας. Το βεβαιώνει ο ίδιος ο Ιησούς μέσα από την ευαγγελική περικοπή που διαβάζεται στις συνάξεις προς τιμήν της Παναγίας· όταν κάποια γυναίκα μέσα στον ενθουσιασμό της του φώναξε:

Χαρά στη μάνα που σε γέννησε και που σε θήλασε!

εκείνος της αποκρίθηκε:

Πιο πολύ χαρά σ' εκείνους που ακούν τον λόγο του Θεού και που τον εφαρμόζουν!

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

15.08.2012

Παραπομπές

1 Β΄ Κο 3:6

2 Πρβλ Β΄ Κο 3:12---18

3 Γεν 1:26,27

4 Γεν 3:15

5 Γεν 12:1---5

6 Γεν 28:12---17

7 Εξο 3:2---15

8 Αρι 17:23

9 Κρι 6:36---40

10 Πρβλ Ψαλ 131:8

11 Ασμ 3:7---10

12 Ησα 6:6

13 Ιεζ 42:2

14 Δαν 2:34

15 Ζαχ 4:2

16 Λου 1:38

17 Λου 8:21

18 Φιλ 2:11

Πηγές: fdathanasiou.wordpress.com - ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΟΔΟΣ